

21. Якубовская Е. С. Ономастическое пространство русских и украинских волшебных сказок / Я. Е. Якубовская // Літературна ономастика української та російської мов : взаємодія, взаємозв'язки. – К., 1992.

Швец А. И. Предметно-номинативная классификация онимов и место в ней фольклорных онимов.

В статье рассмотрены стремления ономастов разработать оптимальную классификацию онимов, приведена как наиболее корректная предметно-номинативная их классификация, разработанная А. Суперанской; особое внимание уделено такому разряду онимов, как фольклорные имена; проанализированы фольклорные (в частности, сказочные) онимные наименования как продукты мифологического и художественного сознания.

Ключевые слова: имя собственное, предметно-номинативная классификация онимов, фольклорная ономастика, сказочный оним.

Shvets A. I. Subject-Nominative Classification of Onims and the Place of Folk Onims in it.

The article deals with the onomastics researchers' intention to develop their optimal classification of onims given as their most correct subjectively nominative classification given by A. Superanska; special attention has been paid to such category of onims as folklore proper names; folklore, especially fairy tales', names as products of mythological artistic consciousness have been analyzed in the article.

Keywords: proper names, subject-nominative classification of onims, folklore onomastics, a fairy tale onim.

Шевчук О. В.

Запорізький національний університет

ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЕСИВНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОСЕСИВНО-СУБСТАНТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

У статті досліджено засоби реалізації посесивності за допомогою посесивно-субстантивних конструкцій в англійській та українській мовах. Виявлено відмінності посесивних предикативних і субстантивних конструкцій англійської мови, розглянуто проблему вибору вживаності посесивно-субстантивних конструкцій в англійській мові; розкрито особливості функціонування посесивно-субстантивних конструкцій в англійській та українській мовах.

Ключові слова: засоби реалізації, посесивно-субстантивна конструкція, посесивні відношення, предикативні конструкції.

У сучасній лінгвістиці представлені різні підходи до розгляду семантико-граматичної категорії посесивності, які включають опис самого феномена, його властивості, взаємодію з іншими мовними категоріями тощо [1; 2].

Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю подальшого вивчення найбільш суперечливої проблеми розмежування двох сфер явища посесивності: приналежності й неприналежності. Тут провести чітку межу практично неможливо, оскільки межі особистої сфери людини (також мікросвіт, біокультурний простір), якій на рівні мови відповідає сфера неприналежності, досить рухливі й залежать як від об'єктивних особливостей даної культури, так і від суб'єктивного світосприйняття мовця, коли об'єктивна неприналежність розглядається ним як невід'ємна частина особистої сфери.

Метою статті є визначення засобів реалізації посесивності за допомогою посесивно-субстантивних конструкцій в англійській та українській мовах взагалі та аналіз відмінностей предикативних і субстантивних конструкцій англійської мови

зокрема, а також дослідження особливостей функціонування преномінального, постномінального, подвійного та абсолютного генітивів.

Завдання:

- дослідити структуру посесивно-субстантивних конструкцій в англійській та українській мовах та зв'язок між їх компонентами;
- розглянути відмінності посесивних предикативних і субстантивних конструкцій англійської мови;
- установити найпоширеніші номінативні засоби вираження посесивності;
- виявити особливості функціонування посесивно-субстантивних конструкцій в англійській та українській мовах.

Посесивно-субстантивні конструкції в англійській та українській мовах складаються, як правило, з двох іменних компонентів, де об'єкт (ядро) завжди номіналізований, а посесор (означення) представлений присвійним займенником, прикметником або іменником. Між компонентами субстантивних конструкцій встановлюються певні абстрактні відношення когнітивної сполучуваності, зокрема посесивні відношення, які розглядаються як будь-які відношення між двома сутностями, тісніші, ніж звичайне розташування у просторі [1, с. 68]. Такі відношення трансформуються в модель кваліфікатор – означальне, де посесор – означення не є суб'єктом володіння, а слугує для вираження якості, властивості або стану об'єкта володіння, наприклад: *an annual conference, a grocery shop*.

Зауважимо, що поняття “посесивність” співвідноситься з різною структурою і змістом, предикацією та атрибуцією, які пов'язані з відповідними типами засобів вираження посесивності: предикативним (*Я маю будинок, This book is mine*) та атрибутивним (*мій будинок, my book*). Між ними існують певні відмінності. Представимо відмінності посесивних предикативних і субстантивних конструкцій у табл. 1.

Таблиця 1

Відмінності посесивних предикативних і субстантивних конструкцій англійської мови

Предикативні конструкції	Субстантивні конструкції
Посесивна інформація закладена в самій конструкції	Посесивна інформація стверджується
Акцентується суб'єкт присвійного відношення	Акцентується об'єкт присвійного відношення
Однозначні	Полісемічні

На нашу думку, встановлення відношень між елементами посесивно-субстантивної конструкції потребує детального вивчення, оскільки усвідомленість особливостей англійської мови, а також розбіжностей між схожими явищами в українській й англійській мові полегшують процес їх розуміння. Завдяки здатності репрезентувати широкий спектр посесивних відношень, мовні засоби вираження посесивності передають різні складові усього сегмента (ознаки, характеристики, відмінності тощо). Лексико-граматичні структурні мовні засоби вираження посесивності мають здатність до варіативного та альтернативного опису подібних ситуацій.

Незважаючи на універсальність категорії посесивності, англійська й українська мови демонструють розмаїття лексичних і граматичних засобів, які використовуються для вираження посесивних відношень. Відмінності у засобах вираження посесивного

відношення в англійській та українській мовах, а також особливості функціонування цих засобів саме в англійській мові потребують детального вивчення. Для цього, передусім, необхідно ще раз детально розглянути посесивно-субстантивні конструкції.

Загальновідомо [2, с. 45], що до моделей, які представляють семантичне відношення посесивності в субстантивних конструкціях англійської мови, належать:

- 1) моделі з преномінальним означенням;
- 2) моделі з постномінальним означенням.

Зазначимо, що в англійській мові найпоширенішими номінативними засобами вираження посесивності є преномінальний генітив з *'s* і постномінальний генітив з *of* [3; 4; 5]. Проблема їх вживаності спричиняє основні помилки в мовленні при передачі посесивного відношення. Причиною помилок є незнання випадків вживання певної конструкції в англійській мові, оскільки в англійській мові існує обмеження на певні класи слів, що вживаються у поданих конструкціях. Таким чином, на вибір тієї чи іншої конструкції впливають такі фактори, як належність посесора до категорії істот / неістот; число іменника, що виконує функцію означення; складність структури цього означення; наявність означень у якості ядра субстантивної конструкції (препозиції і постпозиції); зміст означення (ядра); стиль тексту.

Зауважимо, що, коли посесор виражений іменником, який позначає неістоту, посесивні відношення можуть здійснюватися не за допомогою моделі *N of N*, а за моделлю *NN: the walls of the town = the town walls*. Проте, така заміна не завжди коректна, оскільки вона може спричинити зміну значення посесивно-субстантивної конструкції: *a wine glass vs. a glass of wine*.

Використання іменника у ролі препозиційного означення є досить поширеним явищем в англійській мові [6, с. 61], зокрема у розмовному стилі та в художній прозі.

Посесивно-субстантивні конструкції, побудовані за моделлю *NN*, є вихідною базою для формування багатокомпонентних посесивно-субстантивних конструкцій. У процесі їхнього вживання виникають труднощі розташування означень у препозиційному ланцюжку, що вимагає від мовця знання порядку їх розташування. Випадки вживання субстантивних конструкцій, побудованих за моделлю *NN*, свідчать про те, що семантичний зміст таких конструкцій базується на взаємодії, а не на простому поєднанні значень їх компонентів.

Така взаємодія призводить до утворення у мовця концепту-бленду як ментального аналога конструкції, що виявляє в собі не лише конвенційні, а й особистісні смисли, які відображають індивідуальний мовний досвід і асоціації мовця [6, с. 4], а тому такі конструкції можна розглядати як засіб реалізації лінгвокреативних здібностей мовної особистості.

Субстантивні конструкції із субстантивним препозиційним означенням мають ідентичну лексико-граматичну характеристику означення та ядра. Вони допускають різне тлумачення своєї семантики. Це дає підстави стверджувати, що подолати труднощі, які виникають під час вивчення цього граматичного явища в англійській мові, можна лише шляхом його ретельного вивчення, а також із раціональним застосуванням рідної мови для усвідомлення схожості й розбіжності вираження думки в іншомовному коді та для засвоєння граматичних структур.

Що стосується моделей із препозиційним, абсолютним і подвійним генітивом, то згідно з результатами поданого дослідження було встановлено, що генітивні відношення в англійській та українській мовах представлені різними засобами вираження. Так, українським генітивним субстантивним конструкціям із посесором-істотою відповідають генітивні субстантивні конструкції ("*'s*" genitive) в англійській мові, а субстантивним конструкціям із посесором-неістотою – англійські субстантивні

конструкції із аналітичною формою родового відмінка: *Дочку Марії звать Єлизаветою.* – *Mary's daughter is called Elizabeth; Четверо хлопців сиділи на підлозі у вітальні.* – *Four boys sat on the floor of the living room.*

Іншу особливість вживання преномінального генітива (-'s) становлять субстантивні конструкції із абсолютним генітивом, коли іменник-означення у присвійному відмінку вживається самостійно без ядра, що є результатом еліпсису слова у посесивно-субстантивній конструкції: *at the baker's = at the baker's shop, at Tom's = at Tom's house.*

Зазначимо також, що особливістю посесивно-субстантивних словосполучень в англійській мові є вживання подвійного генітива, який утворюється шляхом вживання прийменника *of* та іменника у формі абсолютного генітива, що розташовані у постпозиції до ядра субстантивної конструкції (модель *N of N's / (Prn. pos.)*): *some friends of Tom's / mine.* Посесивно-субстантивні конструкції з препозиційним генітивом і подвійним генітивом не є синонімічними, вони мають різне семантичне навантаження.

Відмінність між цими типами субстантивних конструкцій полягає в тому, що препозиційний генітив вказує на вже відомий (зрозумілий із ситуації) об'єкт, а подвійний генітив позначає невизначений, неконкретний об'єкт: вислів *the Prime Minister's speech* належить до певної нещодавно проголошеної промови, тоді як *a speech of the Prime Minister's* позначає будь-яку, одну з багатьох промов Прем'єр-міністра. Зауважимо, що особливостями посесивно-субстантивних конструкцій з подвійним генітивом є не лише її ускладнена синтаксична форма, а й семантичне та емоційне забарвлення конструкцій, що спричиняє труднощі у вживанні цих конструкцій.

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

– на вибір тієї чи іншої посесивно-субстантивної конструкції в англійській мові впливають такі фактори: належність посесора до категорії істот / неістот; число іменника у функції означення; складність структури означення; наявність означення ядра субстантивної конструкції у препозиції і постпозиції; значимість означення / ядра; стиль тексту.

– універсальними засобами передачі значення посесивності в українській мові є дієслова *мати* і *бути*, які формують валентну рамку із двох облігаторних актантів. Такі конструкції виражають значення володіння і називаються власне посесивними. Посесивні відношення в подібних одиницях мови виявляють такі ознаки: а) об'єкт володіння є залежною субстанцією, утворює простір суб'єкта; б) суб'єкт володіння (посесор) являє собою незалежну субстанцію і є носієм предикативної ознаки володіння; в) предикативна ознака володіння представлена як спрямування відношення від посесора до об'єкта;

– виділяються конструкції, що констатуюються на базі предикатів, виражених дієсловами на позначення дії. Обидва типи конструкцій виявляють позиції посесора та об'єкта володіння. Посесивне відношення експлікується за допомогою предиката, вираженого дієсловом на позначення дії, і відносить такі структури до периферії.

Завдяки здатності репрезентувати широкий спектр посесивних відношень і будучи, як правило, еквівалентними, мовні засоби вираження посесивності передають різні складові (аспекти, ознаки, характеристики тощо) цього зв'язку. Лексико-граматичні й структурні мовні засоби вираження посесивності мають здатність варіативного й альтернативного опису подібних ситуацій. Незважаючи на універсальність категорії посесивності, англійська і українська мови демонструють

варіативність лексичних і граматичних засобів, які використовуються для вираження посесивних відношень.

В англійській мові найпоширенішими номінативними засобами вираження посесивності є преномінальний генітив з *'s* і постномінальний генітив з *of*, які спричиняють основні помилки у перекладі посесивного відношення.

Перспективами дослідження є зіставний аналіз засобів вираження посесивності у різних типах тексту в англійській мові.

Л і т е р а т у р а

1. Селиверстова О. Н. Труды по семантике / О. Н. Селиверстова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 960 с.
2. Лопатина Т. Ю. Семантический потенциал конструкции Noun + Noun в современном английском языке и его контекстная актуализация : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 “Германские языки” / Татьяна Юрьевна Лопатина. – Барнаул, 2007. – 163 с.
3. Хоменко Э. Г. Грамматика английского языка : [учебное пособие] / Эмма Георгиевна Хоменко. – К. : Знання, 2011. – 478 с.
4. Keizer E. The English Noun Phrase. The Nature of Linguistic Categorization / Evelien Keizer. – New York : Cambridge University Press, 2007. – 379 p.
5. Korunets I. V. Contrastive typology of the English and Ukrainian languages / Ilko Vakulovych Korunets. – Vinnytsya : Nova Knyha, 2003. – 464 p.
6. Жаботинская С. А. Ономаσιологические модели и событийные схемы / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2009. – № 837. – С. 3–14.

Шевчук О. В. Средства реализации посесивности при помощи посесивно-субстантивных конструкций в английском и украинском языках.

В статье исследуются средства реализации посесивности с помощью посесивно-субстантивных конструкций в английском и украинском языках. Выявлены отличительные черты посесивных предикативных и субстантивных конструкций в английском языке, рассмотрена проблема выбора употребления посесивно-субстантивных конструкций в английском языке, раскрыты особенности функционирования посесивно-субстантивных конструкций в английском и украинском языках.

Ключевые слова: средства реализации, посесивно-субстантивная конструкция, посесивные отношения, предикативные конструкции.

Shevchuk O. V. Means of Realization of Possessiveness with the Help of Possessive-Substantive Constructions in English and Ukrainian.

The ways of the possessiveness realization have been investigated by means of the possessive-substantive constructions in modern English and Ukrainian. The following points have been analyzed: the distinctive features of the possessive predicative and substantive constructions in Modern English, the choice problem of the possessive-substantive constructions usage in Modern English, peculiarities of the possessive-substantive constructions functioning in Modern English and Ukrainian.

Keywords: means of realization, possessive-substantive construction, possessive relationships, predicative constructions.